

A LELKIISMERET- FURDALÁSTÓL A SZANKCIÓIG

Készítette: Török Ildikó

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIA

8. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. Ráhangolás, a feldolgozás előkészítése					
I/a Bánt a lelkiismeret?					
A	A tanár elmondja a D1 mellékletben található történetet a diákoknak. Az osztály két részre oszlik. Az egyik azt próbálja meg kifejezni az arcjátékával, hogy mit érezhetett a fiú, a másik pedig azt, hogy mit érezhetett az anya a megismert helyzetben. Utána szavakban is összefoglalják, és értelmezik ezeket az érzéseket. 10 perc	Az óra témájának bevezetése Empátia Nonvervális és verbális kommunikáció	Egész csoportos improvizáció Frontális munka – beszélgetés		D1 (Történet)
B	A tanár előzetesen megkér néhány diákot, hogy egy jelenetsorban dolgozza fel a D1 történetet, és az óra elején mutassa be ezt a többieknek. Az utolsó jelenetben szoborszerűen ott marad a színen a fiú és az anya. Az osztály tagjai olyan mondatokat fogalmaznak meg, amelyek kifejezik a két szereplő érzéseit. Utána közösen értelmezik, hogy milyen okok húzódnak meg ezek mögött az érzések mögött. 10 perc	Az óra témájának bevezetése Megjelenítő erő Empátia Szóbeli kifejező képesség	Kiscsoportos jelenetbemutató Frontális munka – gondolatok kivetítése, beszélgetés	D1 (Történet)	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
C	A tanulók 3-4 fős csoportokat alkotnak, és a D2 feladatlap segítségével összefoglalják, amit a lelkiismeret fogalmáról gondolnak. Utána kérdésenként az osztály közösen is megbeszéli a leírt gondolatokat. 10 perc	Saját élmények előhívása Együttműködés	Csoportmunka – kerekasztal Frontális munka – irányított beszélgetés	D2 (Feladatlap)	
II. Új tartalom feldolgozása					
II/a A kis ember ott belül					
A	A tanulók 3-4 fős csoportokban dolgoznak. Minden csoport kap egy József Attila verssort („az én vezérem bensőmből vezérel”) és egy feladatlapot. A diákok megbeszélik, hogy szerintük mi mindent jelent ez a költői sor, majd csoportonként összefoglalják a tartalmát egy mondatban. Végül minden csoport felolvassa a saját mondatát. 5 perc	Az autonómia fogalmának tartalmi megközelítése Szövegértés Együttműködés Szövegalkotás	Csoportmunka – szövegértelmezés, kerekasztal	D3 (Feladatlap)	
II/b Kép a tükörben					
A	A tanulók közösen megnéznék egy filmrészletet, amely egy pszichológiai kísérletet mutat be (vagy megismerkednek a kísérlet lényegével). Ezután arról beszélgetnek, hogy vajon miért változtatta meg a tükör jelenléte a gyerekek viselkedését, s általában mi minden befolyásolja a lelkiismeret működését. 5 perc	A külső kontroll fogalmának tartalmi megközelítése Kíváncsiság Kommunikáció	Frontális munka – szemléltetés és irányított beszélgetés		P1 (Filmrészlet) P2 (Ismertető)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	A tanulók – a tanár irányításával – arról beszélgetnek, hogyan befolyásolja az ember viselkedését az a tény, ha mások is tanúi a tetteinek. Mi az, amit megkönnyít, mi az, amit megnehezít ez? 5 perc	A külső kontroll fogalmának tartalmi megközelítése Kommunikáció	Frontális munka – irányított beszélgetés		
II/c A normaszegés fokozatai					
A	A tanulók 3-4 fős csoportokban dolgoznak. Minden csoport kap egy kártyasorozatot, amely a normaszegés különböző szintjeit megnevező szavakat tartalmaz. A feladatuk az, hogy rakják ki ezeket a kártyákat egymás alá – fölé, illetve mellé valamilyen logika szerint, majd próbálják meghatározni a szavak jelentését, és írják le azt a feladatlpra. A feladat megoldását követően a szóvivők ismertetik a többiekkel, hogy milyen szempontok szerint rendezték el a kártyákat. Szóról szóra haladva felolvassák a csoportok által alkotott definíciókat, és összehasonlítják azokat az értelmező szótár meghatározásaival is, amiket egy-egy önként jelentkező diák olvas fel. Ezután közösen eldöntik, hogy a normaszegés melyik fajtáját követte el a bevezető történet főszereplője. 15 perc	Fogalomtisztázás Általánosítási képesség Definícióalkotás Együttműködés	Csoportmunka – fogalomrendezés és definícióalkotás Frontális munka – csoportos szóforgó és közös fogalomtisztázás	D4 (Szókártyák) D5 (Feladatlap) D6 (Szómagyarázat)	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/d Plázapatkány (jelenet egy filmből)					
A	A tanulók közösen megnézik a <i>Plázapatkány</i> című ausztrál film egyik jelenetét (vagy a tanár elbeszéléséből megismerik annak tartalmát). Közösen átgondolják, hogy milyen normákat szegett meg a főszereplő, s hogy az előzőleg kialakított skálán vajon hol helyezkednek el ezek a normaszegések. (Itt van vége az első 45 percnak.) 10 perc	A korábban megszerzett ismeretek alkalmazása Analogiás gondolkodás	Frontális munka – szemléltetés és beszélgetés		P3 (Filmrészlet) P4 (Ismertető)
II/e A bűnhődés					
A	A tanár felírja a táblára az alábbi négy szót: BŰNHŐDÉS BŰNTUDAT BŰNTETÉS BŰNBÁNAT Közösen megpróbálják meghatározni, hogy mi minden kapcsolja össze, és mi választják el egymástól ezeket a fogalmakat – úgy, hogy jelentéseket asszociálnak mindegyik kategóriához. Végül egy diák felolvassa, hogy mit ír az értelmező szótár erről a négy fogalomról. Ezután a tanulók 3-4 fős csoportokat alkotnak, és a csoportokban mindenki elmond a társainak egy olyan történetet, amikor erős lelkiismeret-furdalás, bűntudat vagy önvád gyötörte valamilyen tette miatt. 15 perc	Fogalomtisztázás és személyes élmények előhívása A tettek vállalása Kommunikáció Figyelmes hallgatás Empátia	Frontális munka – ötletbörze és beszélgetés Csoportmunka – szóforgó	D7 (Szómagyarázat)	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	<p>A tanulók 3-4 fős csoportokban dolgozva összegyűjtik, hogy milyen következményei lehetnek egy elkövetett hibának, vétségnek, mulasztásnak vagy bűnnek. Azt is átgondolják, hogy szerintük kinek van joga büntetni, és miért.</p> <p>A szóvivők beszámolnak a többieknek a csoportban megfogalmazódott gondolatokról.</p> <p style="text-align: right;">15 perc</p>	<p>A vétkek lehetséges következményeinek számbavétele</p> <p>Rendszerezőképesség</p>	Csoportmunka – ötletbörze és rendszerezés		
II/f A büntetés mértéke					
A	<p>A tanár egy részletet olvas fel Móricz Zsigmond <i>Árvácska</i> című kisregényéből. A tanulók közösen megállapítják, hogy a büntetés nagyon nem állt arányban az elkövetett hibával. Átgondolják, hogy mi minden befolyásolhatja a büntetés mértékét.</p> <p>Ezután 3-4 fős csoportokban mindenki elmesél a társainak egy olyan történetet, amikor valami miatt nagyon keményen megbüntették, de saját maga szerint is megérdemelte ezt a büntetést.</p> <p>A második körben mindenki olyan történetet mesél el, amikor úgy büntették meg keményen, hogy azt igazságtalannak érezte.</p> <p style="text-align: right;">20 perc</p>	<p>A bűn és a büntetés közötti kapcsolat vizsgálata</p> <p>Önreflexió Kommunikáció Figyelmes hallgatás Empátia</p>	<p>Frontális munka – szemléltetés és beszélgetés</p> <p>Csoportmunka – szóforgó</p>		P5 (Szöveg)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés					
III/a Összefoglalás, értékelés					
A	A tanulók körbe ülnek. Egymás után mindenki befejezi valamilyen módon az alábbi megkezdett mondatot: „Számomra ezen a foglalkozáson az volt a legjobb, hogy ...” 10 perc	Személyes viszonyulás a feldolgozott témához Véleményalkotás Önreflexió	Frontális munka – egyéni megszólalás		

TANÁRI SEGÉDLETEK

P1 Filmrészlet (DVD-n)

Részlet a Kép a tükörben című belga ismeretterjesztő filmből

A filmet viszonylag gyakran játssza a Spektrum televíziós csatorna, ahonnan fel lehet venni. Ha nem sikerül időben megszerezni, a tervezett tevékenységhez elegendő a film tartalmának ismertetése is. (P2)

P2 A filmrészlet tartalmának ismertetése

A pszichológiai kísérletet bemutató filmet a Spektrum televízió sugározta. A kísérletben szereplő gyerekek egy egyszerű feladatot oldanak meg, mindenki eredményesen. A kísérletvezető megengedi, hogy kifelé menet egy üres szobán áthaladva az asztalon lévő cukorkákkal teli tálból egyet kivehessenek. A gyerekeket rejtett kamera figyeli. Szinte kivétel nélkül többet vesznek, mint egyet. Utána egy detektívtükört tesznek a tál mögé, és azt vizsgálják, hogyan helyettesíti a tükör a lelkiismeretet: így sokkal többen tartják be a szabályokat.

P3 Részlet a Plázapatkány című ausztrál filmből (DVD)

A kikölcsönözhető a videotékákból VHS kazettán vagy dvd-n. De ha nem sikerül megszerezni, a tervezett tevékenységhez elegendő a film tartalmának ismertetése is. (P4)

P4 A filmrészlet tartalmának ismertetése

Plázapatkány (ausztrál filmdráma) 2001.
(Rendezte: Vincent Giarruso)

A film Melbourne északi külvárosában játszódik, ahová a nagy bevásárlóközpontok is települtek. Ezek a plázák az itt élőknek munkahelyet, vásárlási és szórakozási lehetőséget nyújtanak, és a közösségi élet színtereit is jelentik.

Shaun, a főszereplő ezen a környéken él egy széthullott családban: az apa most jött ki a börtönből, de nem haza, hanem fiatal barát-nőjéhez költözött. Az anya „neveli” a három gyereket: a tizenhat éves nagylány éppen szülés előtt áll, s húgával vagy veszekednek, vagy tévéznek, esetleg bevásárolnak a plázában, ahol nem minden áruért fizetnek.

Shaun megszökött a nevelőotthonból, ahova bolti lopásért és csavargásért került. Barátaival füvet árulnak, szipuzznak, de főleg tengenek-lengenek a világban, amely nem kínál nekik biztonságot, szeretetet. Pedig Shaun minden vágya, hogy apja, aki bokszoló volt, s akire felnéz, végre hazajöjjön, és a család egysége helyreálljon. Egy rosszul sikerült buli után apja, aki továbbra is lopásokból él, elküldi magától. Anyjára, testvéreire nem számíthat, és kénytelen belátni, hogy a nevelőintézet az egyetlen biztonságos hely számára.

A filmrészletben Shaunt egy kozmetikai pultnál látjuk, amint éppen rúzszt választ anyja számára. Az eladó meghatódik a fiú kedves gesztusától, és felajánlja, hogy becsomagolja a rúzszt. Amikor elfordul, Shaun gyorsan zsebre vág egy másik rúzszt, majd közli, hogy mindjárt jön, mert nincs nála készpénz. Minden pillanatok alatt történik, látszik, hogy begyakorolt szövegről és mozdulatokról van szó.

P5 Részlet Móricz Zsigmond *Árvácska* című kisregényéből

Csöre árva kislány nevelőszülőkhöz – Dudásékhoz – kerül a tanára. Itt legelteti Boriskát, a tehenet, s közben Dudásék dinnyéi közül elvesz egyet. A felét megeszti, a másik felét Borcsának adja. A nevelőszüleit kedvesanyámnak és kedvesapámnak hívja.

„...mikor jött ki kedvesanyám, Csöre eldicsekedett vele, milyen szépen kiette a dinnyéből a belét.

– Hol vetted a dinnyét?

– A földön leltem

– Szabad a dinnyét leszakítani? Te bitang, szabad dinnyét szakítani a földjén? Nem tudod, te alávaló disznó, hogy a dinnyét el kell adni, le merted szakítani? A tied az a dinnye? Hát tolvajt nevelek én belőled? Tolvaj leszel te nekem?

De már ekkor verte is.

A kislány nem értette a dolgot, onnan szokták levenni a dinnyét, amit meg akarnak enni. Kedvesapám is vett, kedvesanyám is szakított, a gyerekek is téptek. Sorra kellett kopogtatni a dinnyét, mikor hallották a szép, tiszta hangot, azt kellett levenni. Most nem értette, mért verik hát. Eddig senkit se vertek meg, csak őt?

– De mit fárasztom magamat – mondta kedvesanyám –, gyere csak haza, majd kedvesapád...”

„...Az apjuk éppen a pipájába keresett parazsat, mikor ezt neki megmondta a felesége. Mindjárt akkorát bődült, nagyobb, mint a Boris. Csak eltátotta a száját, szétálló, piros bajusza, mint a tüske meredt.A kis Csöre még mindig nem tudta, mi vár rá... Dudás kivett a spórból egy darab parazsat és azt mondta:

– Fogd meg a kezét!

Dudásné maga is meg volt ijedve, jobban, mint az úr, mondta sírós hangján:

– Mit akarsz vele má?

– Most megtanítom a disznót, nem fog ez többet lopni. Tartsd a kezét! Fogd össze az ujjait, tartsd a kezét!

Dudásné akaratlan is engedelmeskedett, összefogta a kislány kis kezét úgy, hogy az ujjait együtt tartotta a markában.

– Úgy tartsd, hogy ráteszem a parazsat! Nem fog ez többet lopni, azt tudom istenem!

És Dudásné tartotta a kislány két kis kezét a hüvelyk- és mutatóujja közt, mint valami kis virágot, s Dudás rátette a parazsat, ...”

Móricz Zsigmond: *Árvácska*.
Talentum Diákkönyvtár, 22–23. o.